

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея
Науковий вісник
збірник наукових праць

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 135 (№ 8)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

**з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р.**

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 14 від 28 червня 2018 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar, Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрушенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)

Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Бех В. П., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)

Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Дзвінчук Д. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)

Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Куцепал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)

Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)

Онїпко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)

Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Терепишій С. О., д-р філос. наук, доц.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Тецлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)

Халамендик В. Б., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусишин Б. І., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),

(Литва, Маріямполь)

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)

Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)

Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Редакційна рада:

Андрушенко В. П., д-р філос. наук, проф.,

член – кор. НАН України, акад. НАПН України

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,

член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)

Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,

член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф.,

член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:**З історичних наук:**

Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Журба М. А., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)

Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)

Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)

Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.

(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Виш. 135 (8). – 421 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

© Редакційна колегія, 2018

© Автори статей, 2018

© Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова, 2018

© ВГО Українська академія наук, 2018

Natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni M. P. Drahomanova

VHO Ukrayins'ka Akademiya Nauk

Vydavnytstvo «Hileya»

Hileya

*naukovyy visnyk
zbirnyk naukovykh prats'*

- *Istorychni nauky*
- *Filosofs'ki nauky*
- *Politychni nauky*

Vypusk 135 (№ 8)

Kyyiv – 2018

Zbirnyk zasnovano 2004 roku. Vykhid z druku – shchomisyachno**FAKHOVE VYDANNYA**

**z filosofs'kykh, politychnykh nauk zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy
№ 747 vid 13 lypnya 2015 r., z istorichnykh nauk nakazom MON Ukrainy № 1328 vid 21 hrudnya 2015 r.**

Svidotstvo pro derzhavnu reyestratsiyu drukovanoho zasobu
masovoyi informatsiyi: seriya KV № 22632-12532PR vid 24 kvitnya 2017 roku

*Drukuyet'sya za rishennyam:
Vchenoyi rady Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova
(protokol № 14 vid 28 chervnja 2018 r.)*

Zbirnyk vkhodyt' do mizhnarodnykh baz:

Google Scholar; Index Copernicus (Pol'shcha); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Indyya).

Shef–redaktor:

Andrushchenko V. P., d–r filos. nauk,
prof., chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Holovnyy redaktor:

Vashkevych V. M., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Spiyredaktory:

Kyvylyuk O. P., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Mulyar V. I., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Zhytomyr)

Redaktsiyna rada:

Andrushchenko V. P., d–r filos. nauk, prof., chlen – kor. NAN Ukrainy,
akad. NAPN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vashkevych V. M., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zelenkov A. I., d–r filos. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kolesnyk V. F., d–r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv)
Myrzakhanian R., d–r ist. nauk, prof. (Armeniya, Yerevan)
Mykhal'chenko M. I., d–r filos. nauk, prof., chlen – kor. NAN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv)
Rafal's'kyi O. O., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Savel'yev V. L., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Soldatenko V. F., d–r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv)
Stepyko M. T., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Redaktsiyna kolehiya:**Z istorichnykh nauk:**

Voytsekhiv's'ka I. N., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Drobot I. I., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhurba M. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Laz'ko H. H., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Lysak V. F., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Mezha M. M., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Mykhaylyuk V. P., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Starobil's'k)
Stoyan T. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Sushko O. O., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Cherheha L. M., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Shapoval Yu. I., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Z filosofs'kykh nauk:

Abasov A. S., d–r filos. nauk, prof. (Azerbaydzhan, Baku)
Bazaluk O. O., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Bekh V. P., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voronkova V. H., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Zaporizhzhya)
Herasyimova E. M., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Harbar H. A., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Dzvinchuk D. I., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Ivano-Frankivs'k)
Zhad'ko V. O., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhyzhko T. A., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kutsepil S. V., d–r filos. nauk, prof. (Ukrayina, Poltava)
Mykolaychak A., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Poznan')
Onipko O. F., d–r tekhn. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Svyrydenko D. B., d–r filos. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Terepyschchy S. O., d–r filos. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Tetslav S., d–r filos. nauk, prof. (Pol'shcha, Bydzhoshch)
Khalamendyk V. B., d–r filos. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Yashanov S. M., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z politychnykh nauk:

Andrusyshyn B. I., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Andryukaytne R., d–r Ph.Dsotsial'nykh nauk (menedzhment),
(Lyuva, Marijampol')
Babkina O. V., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Balabanov K. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Varzari M., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vasyl'chuk Ye. O., d–r polit. nauk, doc. (Ukrayina, Cherkasu)
Voynalovych V. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Ivanov M. S., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Kartunov O. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kizima S. A., d–r polit. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kotyhorenko V. O., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kras' I., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chlenstokhov)
Lapyna S. V., d–r sots. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Makarenko L. L., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Ostapenko M. A., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Rymarenko S. Yu., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Sroshosha T., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chlenstokhov)

Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K. : «Vydavnytstvo
«Hileya», 2018. – Vyp. 135 (8) – 421 s.

Koncepcija zbirnyka bazujet'sja na bagatoplanovomu naukovomu vysvitleni problem suchasnoi' nauky v umah polikul'turnogo
globalizacijnoho suspil'stva. Osnovni rubryky ohopljut' galuzi istorichnyh, filosofs'kyh ta politychnykh nauk. Rozrahovanyj na fahivciv
gumanitarnykh ta social'no-politychnykh nauk.

до нероздільної єдності міф–символ–ритуал, а також містить у собі численну кількість сакральних візуальних символів, трактовка яких має як мультикультурний характер (спільний для багатьох культурних традицій, у тому числі й європейської), так і той, що визначається особливостями певного культурного регіону.

У межах здійсненого дослідження були виділені та проаналізовані наступні групи первісних візуальних символів: знакові еквіваленти чисел, за допомогою яких здійснювались обрахунки, космогонічна символіка, геометричні, зооморфні та антропоморфні символи. Були встановлені їх можливі трактування в контексті взаємозв'язку із первісними ритуалами й релігійними віруваннями, а також проведені можливі паралелі із подальшими періодами розвитку образотворчого мистецтва у лоні європейської культури, що дає можливість стверджувати про наявність тісного взаємозв'язку, взаємообумовленості й випадкової архетипічної передачі смислів між візуальними символами первісності та символами у творах європейського образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел

1. Бауэр В., Дюмотц И., Головин С. Энциклопедия символов / В. Бауэр, И. Дюмотц, С. Головин; [пер. с нем. Г. Гаева]. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. – 512 с.
2. Бурдо Н. Сакральний світ трипільської цивілізації / Н. Бурдо. – К.: Наш час, 2008. – 296 с.
3. Демирханян А. Р., Фролов Б. А. Ритм и символ в первобытном искусстве [Электронный ресурс] / А. Р. Демирханян, Б. А. Фролов. – Режим доступа: <http://hpj.asj-ua.am/4570/1/1986-3%28150%29.pdf>
4. Фролов Б. А. Начала первобытной символики / Б. А. Фролов // Историко-филологический журнал. – 1984. – №1. – С.54–66.
5. Холл М. П. Энциклопедическое изложение масонской, герметической, каббалистической и розенкрейцеровской символической философии / М. П. Холл; [пер. с англ. В. Целищева]. – М.: АСТ: Астрель, 2004. – 478, [2] с.
6. Яффе А. Символы в изобразительном искусстве [Электронный ресурс] / А. Яффе. – Режим доступа: <http://www.psyoffice.ru/2-0-1909.htm>

References

1. Baujer V., Djumotc I., Golovin S. Jenciklopedija simbolov / V. Baujer, I. Djumotc, S. Golovin; [per. s nem. G. Gaeva]. – М.: KRON-PRESS, 1998. – 512 s.
2. Burdo N. Sakral'nyj svit trypil's'koi' cyvilizacii' / N. Burdo. – К.: Nash chas, 2008. – 296 s.
3. Demirhanjan A. R., Frolov B. A. Ritm i simbol v pervobytnom iskusstve [Jelektronnyj resurs] / A. R. Demirhanjan, B. A. Frolov. – Rezhim dostupa: <http://hpj.asj-ua.am/4570/1/1986-3%28150%29.pdf>
4. Frolov B. A. Nachala pervobytnoj simboliki / B. A. Frolov // Istoriko-filologicheskij zhurnal. – 1984. – №1. – S.54–66.
5. Holl M. P. Jenciklopedicheskoe izlozhenie masonskoj, germeticheskoi, kabbalisticheskoi i rozenkrejcerovskoj simbolicheskoi filosofii / M. P. Holl; [per. s angl. V. Celishheva]. – М.: AST: Astrel', 2004. – 478, [2] s.
6. Jaffe A. Simvol'y v izobrazitel'nom iskusstve [Jelektronnyj resurs] / A. Jaffe. – Rezhim dostupa: <http://www.psyoffice.ru/2-0-1909.htm>

Stoian S. P., Doctor of Philosophical Science, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), sstoyan1974@gmail.com

Visual symbols in primitive imagery

This article is devoted to the differentiation of symbolic imitative elements that are artifacts of prehistoric art, based on archaeological research and scientific generalizations of the information that is available now. The first group is the cosmogonic notions' of the primitive man formations. Ancient findings are the basis for determining the existence of two fundamental cosmological models – the horizontal and the vertical. The second group is the symbolic elements used by the

primitive man to make calculations. It is the rudimentary equivalent of numbers. The third group is the geometric symbols: first of all, the circle, the quadrate and the triangle. These symbols continue to exist in ancient mythology and Christian tradition. The fourth group is animal images that, despite their realism, have a symbolic purpose. These symbols are included in the mythological system of magic-ritual actions. The fifth group is anthropomorphic symbolic images, where the sculptural images of the «paleolithic Venus» acted as symbols of fertility and emphasized the main reproductive performance of women. It was found that these groups of prehistoric visual symbols are reflected in the following periods of cultural development. They influence the formation of symbolism in European imitative arts.

Keywords: symbol, symbolism, myth, ritual, primitive imagery, primitive culture.

УДК 304

Братусь І. В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

Гунька А. М.,

викладач, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСЛЯЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ

Проаналізовані основні чинники, що впливають на трансляцію соціального досвіду. Визначені головні напрямки осмислення функції трансляції соціального досвіду в культурі.

Ключові слова: культура, освіта, історія, університет, соціальний досвід.

Для людей у всьому світі проблема трансляції соціального досвіду не полишає своєї актуальності – цілі культурні пласти «вимиваються», значні набутки назавжди втрачаються.

Сьогодні прийнято порівнювати функції культури з ролями. Зазначається, що «Функції культури – це сукупність ролей, які виконує культура по відношенню до людської спільноти» [3, с. 56]. При цьому зазначається, що всі функції культури соціальні. Тобто всі індивідуальні прояви людської життєдіяльності відображаються в колективній спільноті окремими траєкторіями активності. Цільне місце займає соціальне середовище, що формує відповідне культурне оточення. Науковці виділяють п'ять основних функцій культури [3, с. 56]. Ми наведемо їх нижче. Варто відзначити, що їх визначення часто варіюється (якісно та кількісно). Це пояснюється тим, що власне теоретично намагаються осмислитися багатогранні соціальні, психологічні, історичні та інші колосальні за своїми масштабами процеси. Безумовно, що в цьому розмаїтті лише почасти вихоплюються знакові (саме «функціональні» системи).

На першому місці прийнято ставити саме функцію трансляції соціального досвіду. Вона полягає в послідовній передачі інформації молодшому поколінню. Ця функція забезпечує безперервність соціального досвіду при зміні поколінь, донесення інформації крізь пласти різних епох.

Регулятивна (нормативна) функція – полягає у використанні моралі та права, в формуванні цих писаних і неписаних законів: «Саме культура визначає соціальну та індивідуальну поведінку людини, її соціальну роль то соціальний статус. Таким чином, регулятивна функція забезпечує самозбереження культури, суспільства,

індивіда» [5, с. 110]. *Пізнавальна* (гносеологічна) функція – накопичення знань, вироблення механізмів пізнання світу. Культура – це своєрідна соціальна та інтелектуальна пам'ять людства. *Ціннісна* (аксіологічна) функція – розподіляє (не завжди чітко) добро/зло, естетичні цінності. Кожна людина має свою систему цінностей. Ця система перебуває у динаміці – вікові та інші фактори значно цьому сприяють. Те, що ми цінували в дитинстві часто відправляється на смітник. Особливо ця система переглядається в агресивному, ворожому середовищі. Саме під час екстремальних ситуацій ми можемо спостерігати «справжню» систему цінностей людини, «чим вона дихає».

Комунікативна (інтегративна) функція – процес спілкування та зв'язків, визначається вертикальна та горизонтальна комунікація. Безумовно, що ця функція тісно пов'язана з мовою.

Ще ми можемо згадати декілька функцій культури:

- *ігрова* (допомагає виявити справжнє людське єство у штучно створених умовах; потім знання про цю сутність може бути використане в реальному житті);

- *рекреативна* (допомагає людині відновитися, зібратися з думками, зануритися у відновлюючий релакс);

- *адаптивна* (допомагає прилаштуватися людині у оточуючому світі);

- *семіотична* (допомагає сприйняти культуру як систему знаків; наприклад, наука, музика, література, мова – мають свою систему знаків, їх необхідно засвоїти для повного розуміння того чи іншого компоненту культурної системи);

- *виховна* (допомагає сформувати гідну людину, використовуючи кращі набути культури у своєрідному балансі (БАТЬКИ–ШКОЛА–ВУЛИЦЯ); Ніколя Шамфор: «Виховання повинно спиратися на дві основи – моральність і розсудливість: перша підтримує добротність, друга захищає від чужих недоліків. Якщо підґрунтям виявиться тільки моральність, ви виховате одних роззяв або мучеників; якщо тільки розсудливість – одних прагматичних егоїстів»).

Окремо варто відзначити *цілевизначальну* функцію. Саме вона допомагає мобілізувати наявні людські ресурси в досягненні мети, розібратися в складнощах сучасного інформативного потоку. Вітчизняні дослідники мають ставити реальні цілі та шукати шляхи їхнього досягнення.

Передача соціального досвіду не може бути простою, це дуже складна система із багатьма непередбачуваними факторами. Одні інформативні потоки намагаються «підняти», інші – приховати. Але прямі зусилля (особливо офіційні) мають здебільшого зворотній ефект – намагання підняти призводить до відризи і забуття, спроби замовчувати – викликає широкое та глибоке зацікавлення. Знання людської психіки необхідне для якісного впровадження знань, для ефективного культивування суспільного досвіду. Тільки щаслива (успішна) комбінація низки факторів призводить до очікуваного результату. А штучні спроби приреченні на фіаско.

При передачі соціального досвіду важливу роль також відіграє обізнаність в сутності явищ. Сьогодні в тренді стали інформаційні технології (інформаційно-комп'ютерні), що змусило людей зосередити увагу на суцільному переходу в «цифровий світ». Але подібне

захоплення безрозуміння внутрішньої природи цифрових процесів призводить до звичайного калькування у віртуальному просторі застарілих методів. Це природно – тільки носії нового досвіду можуть правильно використовувати здобутки сучасності. Безумовно, що молоде покоління опиняється в кращому становищі – для них технології вже не «дикивинка», вони з ними органічно співіснують в єдиній комфортній «екосистемі». Для людей більш поважного віку комп'ютеризація всіх сфер людського життя містить певний епохаломовний окрас ворожості, змушує почасти переосмислювати чимало життєвих позицій. При цьому кількісний і якісний досвід минулого стає значною перевагою при якісному вивченні ІКТ. При цьому необхідно здолати стереотипи мислення, витратити минаючий біологічний час на засвоєння абсолютно нових знань. Ми все ще відштовхуємося від **МОЖЛИВОСТІ** це зробити, що зовсім не є dokonаним фактором для окремих людей. Змусенні визнати практичну **НЕЗДАТНІСТЬ** значної верстви населення перебудувати свою свідомість до часу свого «згасання».

Тому наша сучасність часто наповнюється потворними викидами карго-культури. Примітивізація технологічної складової завдає великої шкоди – дискредитує в очах громадськості справжню ефективність «новітнього» часу. Завдання сучасної функції трансляції соціального досвіду полягає у виробленні життєздатних механізмів передачі наробків людства. Від цього залежить яка саме кількість здобутків попередніх епох буде засвоєно прийдешніми поколіннями. І задача це далеко не з легких.

Від загальних функцій культури можна розглянути більш звужений аспект – культуру організації. В. Співак зазначає, що «на різних стадіях еволюції культури організації виникають свої можливості для змін. Це пояснюється зміною функції культури в залежності від стадії розвитку» [6, с. 204]. вчений доводить, що на різних стадіях організаційного розвитку культура виконує різні функції. Це спричиняє своєрідні зміни. На першому етапі формування організації культура виконує позитивну функцію. На стадії середнього віку організації культура урізноманітнюється, утворюються субкультури. На стадії зрілості та занепаду культура стає часто дисфункціональною [6, с. 204–205]. Тобто на мікрорівні легше відстежити визначальні фактори.

Ми лише окреслили головні фактори трансляції соціального досвіду. Безумовно, що в подальших розвідках ми повернемося до цієї теми більш докладно.

Список використаних джерел

1. Братусь І. В. Сучасні технології збереження історичної спадщини України [Текст] / І. В. Братусь, З. М. Свердлик // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Науковий вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська АН. – К.: Видво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 68 (№1). – С. 249–252.
2. Гюргадзе Г. Культурологія для вищих мистецьких навчальних закладів: Навч.-метод. посібник / Г. Гюргадзе; Київ. держ. ін-т декор.-приклад. мистец. і дизайну ім. М. Бойчука. – Л.: ЗУКЦ, 2011. – 135 с.
3. Драч Г. В., Штомпель О. В., Штомпель Л. А., Королев В. К. Культурологія: учебник для студентов высших учебных заведений / [Г. В. Драч и др.]. – СПб.: Питер, 2013. – 384 с.
4. Історія і теорія світової культури: європейський контекст: навчальний посібник для студентів вузів / І. В. Лосев. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.

5. Культурологія: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / [А. Є. Конверський та ін.; за ред. А. Є. Конверського]. – Х.: Фоліо, 2013. – 862 с.

6. Спивак В. А. Организационная культура / В. А. Спивак. – СПб.: Нева: Нева-Экономика, 2004 (ПФ Красный пролетарий). – 221 с.

References

1. Bratus I. V. Suchasni tehnologiyi zberezheniya istorichnoyi spadshini Ukraini [Tekst] / I. V. Bratus, Z. M. Sverdlik // Gileya. Istorichni nauki. Filosofski nauki. Politichni nauki: Naukoviy visnik: zb. nauk. prac. / Nac. ped. un.-t im. M. P. Dragomanova, Ukrayinska AN. – K.: Vidvo NPU im. M. P. Dragomanova, 2013. – Vip.68 (№1). – S.249–252.

2. Giorgadze G. Kulturologiya dlya vishih mistekih navchalnih zakladiv: Navch.-metod. posibnik / G. Giorgadze; Kiyiv. derzh. in-t dekor.-priklad. mistec. i dizajnu im. M. Bojchuka. – L.: ZUKC, 2011. – 135 s.

3. Drach G. V., Shtompel O. V., Shtompel L. A., Korolev V. K. Kulturologiya: uchebnik dlya studentov vysshih uchebnyh zavedenij / [G. V. Drach i dr.]. – SPb.: Piter, 2013. – 384 s.

4. Istoriya i teoriya svitovoyi kulturi: yevropejskij kontekst: navchalnij posibnik dlya studentiv vuziv / I. V. Losyev. – K.: Libid, 1995. – 224 s.

5. Kulturologiya: Pidruchnik dlya stud. vish. navch. zakl. / [A. Ye. Konverskij ta in.; za red. A. Ye. Konverskogo]. – H.: Folio, 2013. – 862 s.

6. Spivak V. A. Organizacionnaya kultura / V. A. Spivak. – SPb.: Neva: Neva-Ekonomika, 2004 (PF Krasnyj proletarij). – 221 s.

Bratus I. V., Ph.D. in Philology, Associate Professor, Department of Fine Arts, Institute of the Arts of Borys Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Gunka A. M., teacher, Department of Fine Arts, Institute of the Arts of Borys Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Modern aspects of the translation of social experience

The main factors influencing the translation of social experience are analyzed. The main directions of comprehension of the function of translation of social experience in culture are determined.

Keywords: culture, education, history, university, social experience.

* * *

УДК [94+902(477.82/.81)](093)«1/12»

Сорока Ю. М.,

доктор історичних наук, професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), aspirant_yra_ist@ukr.net

Волинська земля у писемних та археологічних джерелах (середина I тисячоліття – XIII століття)

Розглянуті питання джерельної бази дослідження розвитку Волинської землі, з її особливостями, історичною стабільністю та геополітичними факторами в процесі її становлення та завершення. Для відтворення історії, господарчої діяльності та культури населення краю використані писемні й археологічні джерела. Писемні джерела поділяються як на нарративні (розповідні) так і актові. Найвагомішими серед джерел є археологічні, значна частина яких опрацьована і опублікована як вітчизняними так і зарубіжними дослідниками. Значний матеріал по даній проблемі накопичений українською історіографією.

Ключові слова: Волинська земля, писемні джерела, археологічні джерела.

Історія українського народу ґрунтується на широкій різноманітній джерельній основі. Джерельна база історії

українських земель винятково багата і за просторово-географічними та хронологічними періодами.

Особливо зростає роль джерелознавства в сучасних умовах, коли джерельна база історії українського народу, з одного боку поповнюється новим масивом історичних пам'яток, а з іншого – відбувається процес очищення її від фальсифікацій і спотворень, напашування минулого ідеологічного підходу до відбору та інтерпретації джерел. Українські науковці зробили значний крок у розвитку теорії і практики джерелознавства. Заслужують на увагу праці «Історичне джерелознавство» [4], С. Марчука «Писемні джерела з історії України» [7]. Чимало зроблено для висвітлення джерельної бази окремих територій Київської держави, зокрема її північно-західної території – Волинської землі. Широку історичну панораму розвитку Волині розкрито у працях М. М. Кучинка [5; 6] та Г. Охріменко [8]. Та все ж висвітлення історії краю у археологічних та писемних джерелах залишається ще недостатньою.

Предки нинішніх волинян оселилися на території, яка вже мала за собою давню історію і охоплює нині райони на південь від Прип'яті та верхів'їв Західного Бугу. Сліди перебування людини збереглися з найстаршої доби існування людини взагалі – з часів палеоліту (400–300 тис. р. до н.е.). Життю первісних людей тут були притаманні ті ж самі закономірності, що й буттю людини в південній половині Європи часів кам'яного віку. Поступово від збирання дикоростучих плодів і коренів, а також полювання людина переходить до землеробства. Це сталося за доби неоліту, пізнього кам'яного віку (8–3 тис. рр. до н.е.) [8, с. 12].

Неолітзмінюється металічною культурою. Спочатку появляються мідні предмети – сокири та інші вироби, потім входить в ужиток бронза, далі залізо й срібло. Період з кінця I тисячоліття до н.е. і до середини I тисячоліття н.е. ознаменувався на Волині, як і на всій території східноєвропейського лісоостепу, новими зрушеннями в розвитку продуктивних сил і дальшими змінами у виробничих відносинах місцевого населення.

Завдяки озброєнню рала залізним наконечником вже на рубежі нашої ери з'являється і орне землеробство, що набагато підвищило рівень цієї основної галузі господарства. Збільшення продуктивності землеробства та зростання спеціалізації в інших ділянках виробництва привели до відокремлення ремесла від сільського господарства. За наявними даними тоді на території сучасної Волині виділились три самостійні галузі ремесла – залізодобувне і ковальське, гончарське, ювелірне, вироби яких все частіше стають об'єктом торгівлі.

Застосування вдосконалених орних знарядь разом з тягловою силою у землеробстві дало можливість вести господарство окремою родиною, що було зв'язане з індивідуальним землекористуванням при збереженні общинної власності на землю. Тому в процесі розкладу родовообщинних відносин виникають нові явища суспільного характеру: індивідуальні родини в складі великої патріархальної сім'ї; територіальна община, що прийшла на зміну родовій; племінні об'єднання; племінна верхівка та військова дружина.

Найранішу групу старожитностей на Волині становлять пам'ятки зарубинецької культури (назва

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Стоян С. П. Візуальні символи у первісній образності	7
Братусь І. В., Гунька А. М. Сучасні аспекти трансляції соціального досвіду	10
Сорока Ю. М. Волинська земля у писемних та археологічних джерелах (середина I тисячоліття – XIII століття)	12
Степанчук Ю. С. Кримсько–турецька стратегія Б. Хмельницького в сучасній польській історіографії	16
Гуцало Л. В., Міщук Г. А. Микола Васильович Хомичевський (Борис Тен): біографія, творча та громадська діяльність	19
Ніколаєва Н. Б. Репресований викладач Київського державного університету Герман Шлема Мойсейович	23
Добріян Д. М. Участь Олександра Мурашка в реорганізації мистецької освіти у 1918–1919 роках та його проект ступеневої системи професійного художнього навчання	27
Латиш Ю. В. Передумови та розгортання політики українізації	33
Красільнікова О. В. Діяльність Всеукраїнської православної церковної ради зі скликання Всеукраїнського православного церковного собору 1921 р.	36
Шишко О. Г. Діяльність Державної варту у Херсонській губернії у сфері боротьби з більшовизмом	40
Куницький М. П. Пільговий режим оподаткування місцевого соціуму в Райхскомісаріаті «Україна» (1941–1944 рр.)	44
Мамроцька О. А. Жіночі постаті націоналістичного підпілля в мемуаристичі	47
Кульчицька О. В. Українська РСР в ООН у 1945–1991 р.: концептуальний підхід	51
Рябчикова Н. І. Діяльність громадських організацій півдня України зі збереження історичної спадщини в 1960–х – на початку 1990–х років	56
Стрільчук А. В. «Их нравы и забавы»: образ Заходу на сторінках радянських сатиричних журналів (1960–1980–ті рр.)	59
Корнієнко О. В. Виховуючи смак: дискурс про моду в радянському суспільстві	62
Мельник В. В. Науково–організаційні засади розвитку індивідуїтету в Українській РСР у другій половині XX століття	67
Казан Е. М. Проблеми військово–медичної освіти в роки незалежності України та шляхи їх вирішення в час АТО	71
Подобєд П. К. Особливості діяльності Української православної церкви на території тимчасово окупованої АР Крим	76
Рагімова Ш. К. Европейский Союз и внешняя политика Украины (до конца 2013 года) (Європейський Союз і зовнішня політика України (до кінця 2013 року))	81
Горюнова Є. О. Кримський аспект антиросійських санкцій Європейського Союзу	84
Пількевич В. О. Діяльність ЮНЕСКО в сфері науки	87
Вітюк М. М. Традиційна обрядова їжа Західного Поділля	90
Зеркаль М. М. Історичний нарис окремих питань розвитку аматорського та документального кіно за матеріалами Миколаївської області	95
Іванців Н. О. Весільна обрядовість на Опіллі (на прикладі Жидачівського району Львівської області)	100
Кірчев В. Г. Розвиток кіноаматорства у Херсонській області в 1950–х – 1990–х роках	104
Лазаренко В. Г. Джерела дослідження медалі «ветеран праці» та посвідчення до неї	108
Григорук Н. А. Становище балканських народів наприкінці 60–х на початку 70–х років XIX століття	111
Петричак І. В. Колоніальна авантюра в Африці: польсько–ліберійські відносини у 1933–1938–х рр.	114
Черкасов С. С. Політика релігійного конфлікту: особливості розгортання реформаційного руху в Польщі наприкінці XVI – на початку XVII ст.	120
Троценко О. В., Романова С. С. Публіцистика та художня література як джерело дослідження повсякдення селян Російської імперії в другій половині XIX ст. (на прикладі творів С. Терпигорева)	124
Лисенко М. С. Сільськогосподарські товариства в суспільній думці Російської імперії (кінець XIX – початок XX ст.)	128
Гайбалыева Н. Вопрос территориальной целостности во внешней политике Азербайджанской Республики (Питання територіальної цілісності у зовнішній політиці Азербайджанської Республіки)	131
Hüseynov İ. Muzeylərin inkişaf mərhələlərinə tarixi–kültüroloji baxış (Історико–культурологічний огляд етапів розвитку музеїв)	134
Вейселова В. Р. Обычаи гостеприимства в Гянджабасарском регионе в XIX начале XX веков (Звичаї гостинності в Гянджабасарском регіоні у XIX початку XX століть)	137
Мамедова К. А. История развития библиотечного маркетинга в Азербайджане (Історія розвитку бібліотечного маркетингу в Азербайджані)	140

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Павлишин Л. Г. Артур Шопенгауер: ірраціональні основи буття песимістичної людини	145
Борошенко О. В. Екзистенційний простір самовигнання: Ш. Бодлер та А. Рембо	147

CONTENT

HISTORICAL SCIENCES

Stoian S. P. Visual symbols in primitive imagery	7
Bratus I. V., Gunka A. M. Modern aspects of the translation of social experience	10
Soroka Y. M. Volyn land in written and archaeological sources (middle I millennium – XIII century)	12
Stepanchuk Y. S. The B. Khmelnytsky's Crimean–Turkish strategy in the modern polish historiography	16
Hucalo L. V., Mishchuk G. A. Mykola Khomychevsky (Borys Ten): biography, creative and public activity	19
Nikolaeva N. B. The Professor of Kyiv State University Shlem German: how he was repressed	23
Dobriian D. M. The participation of Olexander Murashko in the reorganization of artistic education in 1918–1919 and his project of a graduate system of professional artistic education	27
Latysh Yu. V. Prerequisites and deployment of Ukrainization policy	33
Krasilnikova O. V. Activities of the All–Ukrainian Orthodox Church Council on the organization of the All–Ukrainian Orthodox Church Congress of 1921	36
Shyshko O. G. The fight against Bolshevism of the State Guard in Kherson hubernia	40
Kunysky M. P. The preferential regime of taxation of the local society in the Reichskommissariat «Ukraine» (1941–1944)	44
Mamrotskaya O. A. The Ukrainian women's of nationalist subfield in memoiristics	47
Kylchitska O. V. Ukrainian SSR at the UN in 1945–1991: a conceptual approach	51
Ryabchikova N. I. The activity of public organizations of the south of Ukraine in retention of historical heritage in 1966 – at the beginning of 1990	56
Strelchuk A. V. «Their manners and amusements»: the image of the west on the pages of the soviet satherical journals (1960–1980)	59
Korniienko O. V. Raising taste: the discourse on fashion in soviet society	62
Melnyk V. V. Scientific–organizational bases of development of turkey farming in Ukrainian SSR in the second half of the 20 th century	67
Kazan E. M. Problems of military medical education during the years of Ukrainian independence and ways of their solution during the ATO	71
Podobed P. K. Features of the activity of the Ukrainian Orthodox Church in the territory of the temporarily occupied Crimea	76
Raqimova Sh. K. European Union and foreign policy of Ukraine (until 2013)	81
Horiunova E. A. The Crimean aspect of the anti–Russian sanctions of the European Union	84
Pilkevych V. O. The activities of UNESCO in scientific field	87
Vitiuk M. M. Traditional ritual food of West Podillya	90
Zerkal M. M. A historical sketch of certain aspects of the development of amateur and documentary films on the example of Mykolaiv region	95
Ivantsiv N. A. Wedding ceremony in Opillie (on the example of Zhydachiv district of Lviv region)	100
Kirchev V. G. Development of amateur cinematography in the Kherson's region in the 1950s – 1990s	104
Lazarenko V. G. The sources of the studies of the medal «Veteran of labor» and its certificate	108
Hryhoruk N. A. The situation of the Balkan peoples in the late 60's in the early 70's of the nineteenth century	111
Petrychak I. V. Colonial adventure in Africa: Polish–Liberian relations in 1933–1938	114
Cherkasov S. S. The policy of religious conflict: the features of the development of the Reformation movement in Poland in the late XVIth – early XVIIth centuries	120
Trotsenko O. V., Romanova S. S. Publicism and imaginative literature as a source of peasants daily life research of the Russian Empire in the second half of the XIX century (on the example of the S. Terpigorev's works)	124
Lysenko M. S. Agricultural Societies in Public Thought of the Russian Empire (the end of the XIX – the beginning of the XX century)	128
Gaibaliyeva N. Question of territorial integrity in the external policy of the Azerbaijan Republic	131
Huseynov I. The historical–cultural view to the development stages of the museums	134
Veyseleva V. R. In the xix the beginning of the 20th centuries of hospitality in the Gyanjabasar region	137
Mammadov K. A. History of library marketing in Azerbaijan	140

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Pavlyshyn L. H. Arthur Schopenhauer: irrational basis of pessimistic human's being	145
Borodenko O. V. Existential space of self–exile: Ch. Baudelaire and A. Rimbaud	147
Maksyuta M. E., Kolomiets A. I., Kulakova L. V., Sokolova O. M. Grigory Skovoroda and the ideas of freedom and civilian humanism in the Ukrainian philosophy of the 19th – the first third of the XX century: some aspects of the problem	150